

Pär Gradin

f. 1944

Verksamhetsperiod på Ringhals: 1972-2009

Intervjuad: mars 2013

- ”Det har inte gått att få det bättre än jag haft det här”

Pär är född 1944 i en liten skogsby med ett 50-tal gårdar som heter Tväråträsk belägen åtta mil ovanför Lycksele i Västerbotten. Pappa Harald var skogsarbetare medan mamma Tora var hemmafru. Han har en bror samt en syster, brodern bor fortfarande kvar i det hus som deras farfar och farfarsfar en gång byggde.

Hemförhållandet var tryggt. Hans föräldrar var medlemmar i Betelförsamlingen, så kyrkan besökte han varje söndag. Som pojke gick Pär i skolan i Tväråträsk, där fanns då ca 50 barn i byn och två lärare. Han upplevde skolan som positiv, men då han hade läs- och skrivsvårigheter var det kanske inte alltid så roligt när skolkamraterna retades med honom.

– Fritidsintressena var först och främst fiske, men tillsammans med min bror och kusiner ordnade vi själva löpningar, höjdhopp och ”springskytte” som numera går att jämföras med skidskytte utan skidor. Dessutom var vi ofta och lekte i den närliggande skogen, berättar Pär.

Eftersom bostaden låg nära en sjö fick Pär lära sig simma redan innan han började skolan och det hade han nytta av på många av sina fisketurer i sjöarna runt omkring. Fisket var också en del i försörjningen, för varje frukost bestod av stekt abborre. Tillsammans med sina kusiner åkte de många kilometer på skidor för att ta sig till olika skogstjärnar där det fanns abborre och gädda.

Efter avslutad folkskola gick Pär i fortsättningsskola och Domänverkets skogsyrkesskola i Lycksele för att lära skogsbruk. Han gick i sin fars forspår och högg i skogen ett par år innan han gick en maskinteknisk utbildning för att lära sig köra skogsmaskiner. Han var då anställd hos Domänverket och deltog även i timmerflottning på våarna.

Pär Gradin - åter vid Ringhals sommaren 2015

Fann kärleken i Halland

1969 på hösten härjade en svår storm på västkusten och då kallades Pär till Halland för att röja skog. Han bodde då åtta månader på Åkulla friluftsgård där han också jobbade några månader efter skogsröjningen.

– Medan de andra röjarna åkte tillbaka till Norrland stannade jag kvar för då hade jag träffat Karin som var fiskardotter från Träslövsläge. Vi gifte sig hösten 1970 och fick två döttrar – Ulrika född 1971 som jobbar som lärare och bor i Tostared och Victoria född 1974 som säljer bröd i Skogstorp. En tvåårig dotterson som heter Isak fullbordar familjen. Även Karin är pensionerad nu, men har arbetat som sjuksköterska på ortopedi på Varbergs lasarett.

– 1970 fick jag jobb hos Skånska Cement och genom deras verkmästare fick vi också en lägenhet. Jag var bl. a med om att slutföra vattenverket i Varberg. Sedan började jag köra lite byggkran och verkmästaren tyckte att jag skulle gå kranförarskola, och det gjorde jag i nära ett år i Kristianstad.

Pär var även med och byggde pensionärlägenheter i Varberg i Skånskas regi men 1972 var arbetena hos Skånska Cement slut, han tog då kontakt med byggsidan på Ringhals för att söka jobb där som kranförare. Det fick han, och började först som signalman, men fick sedan börja köra kran på tvåans turbin.

– Efter semestern körde jag kran under tillverkningen av strålskyddsblocken för reaktorhallen på Ringhals 1. Ett precisionsjobb som krävde speciell utsättning och mätning för att det

skulle passa exakt på millimetern. Blocken vägde 80-100 ton och utsättarna var nervösa att de inte skulle passa så de gjorde extra mätningar för att kolla så allt stämde. När jag var klar med betongblocken hade arbetena med R3 och R4 inte börjat så jag sökte över till driftsidan för att kunna stanna kvar.

Detta var 1974 och han anställdes hos Allmänna Underhållsgruppen där han också lärde sig att köra travers. Efter idrifttagningen av block 1-2 måste de lära sig att hitta nya vägar in till blocken.

– Allmänna gruppen hade hand om underhållet på blocken och i den ingick såväl rörläggare, snickare, sanerare, betongarbetare som transporter mm. Ett trevligt arbetsgång, konstaterar Pär. Han blev också arbetsledare för gruppen där han även skötte de interna transporterna.

Så småningom övergick Pär till kontroll av lyftinrättningar. Under den tiden lärde han känna Folke Kroon, som var planerare för första revisionen. Ingen hade en aning om vad som skulle göras, eller hur mycket jobb det var.

Oljekillers och plansilar

Ett arbetsliv lämnar många minnen och anekdoter. Ett stort tillbud som Pär minns är en oljeöversvämning på R1. Man hade då tömt en tank på 80 m³ som rann ut på tolvans turbin.

Oljan var till för att smörja turbinaxeln och pumpades in med högt tryck. Blocket måste stängas av för det gick inte att köra igång innan det var helt rent. Då kom det så kallade ”oljekillers” för att hjälpa till med saneringen. Oljeseparator användes och det jobbades skift dygnet runt för att skilja bort oljan från vatten.

En annan händelse var när de drog plansilar utanför R2. Det blev storm och de blev akut utringda. Medan de höll på gick ena låset sönder så silen fastnade. Pär gick då upp till kontrollrum 2 och bad att de skulle stänga av blocket. Det ville man inte och då varnade han dem för att det annars skulle bli snabbstopp om en stund. De var tvungna att gå ner med dykare och när Pär kom tillbaka var dykaren redan uppe. Det visade sig att pumparna fortfarande var igång så han kom upp väldigt fort med spruckna trumhinnor. Sedan stängde man i alla fall av så det gick att slutföra jobbet.

Pär drar sig till minnes ytterligare en händelse när det skulle lagas gjutsår turbinens yttervägg på R1 och det gjordes på övertid för att inte låsa kranen på dagtid.

– En kranförare stannade kvar och två gubbar satt i korgen, kördes ut och hängdes på utsidan av väggen. När kranföraren flyttat dem till ett nytt ställe tecknade en kompis nere på marken att det var kaffe. Han visste ungefär hur lång tid det skulle ta innan de skulle flyttas igen så han gick iväg för att fika. Dock hamnade inte bara kaffe i koppen utan också lite starkare saker så han glömde bort gubbarna på väggen och åkte hem. De fick sitta hela natten i korgen ända tills ordinarie kranförare kom och hittade dem på morgonen.

Hur det gick för den andre kranföraren? Han kom aldrig tillbaka till Ringhals...

Örnnästet

Senare bytte Pär arbetsplats till transportkontoret, det så kallade ”örnnästet” och skötte bokningar av alla slags fordon samt delade ut jobb till gubbarna. Driften ägde inga kranar då, utan man hyrde både kranar och godstransporter utanför Ringhals av bygget. Transportavdelningen bestod då av ca 20 personer som skötte resor till Landvetter, hade lastbilar, mobilkran och skötte i stort sett allt som hade med fordon att göra.

Pär Gradin – en av örnnarna i nästet

Pär hade under den tiden fortfarande kvar kontroll av permanenta lyftanordningar, vilket inte var så lätt eftersom det inte fanns någon dokumentation som talade om var de satt. De fick söka sig fram för att lista allt, vilket tog väldigt lång tid. I början av 80-talet flyttade Pär till RG43 och fick då, förutom transportsysslan, även ansvar för besiktning och kontroll av lyftstroppar som kontrolleras en gång/år. Volymen växte hela tiden eftersom det tillkom även stegar och personlig skyddsutrustning mm.

Han blev kvar på transporten ända tills en stor omorganisation gjordes. Transporten lades ner och kontrollbiten växte ytterligare så han började jobba mer med egenkontroller av lyftinrättningar, traverser, balkar mm och det sysslade han med tills han slutade.

Pär har också hållit kurser för traversförare och det blev mer och mer utbildning i samarbete med övriga kärnkraftverk. En del traverskurser hölls i Barsebäck eftersom blocken där stod stilla. Han utbildade även personal i konsten att göra egenkontroll av lyftutrustning.

– Ett av de roligaste jobb jag haft på Ringhals var när det skulle bytas trallar på alla stora traverser. Ett jättejobb! De byggdes och provlyftes i Finland och kördes hela till Ringhals. Genom hål i taket lyftes de befintliga upp, vi körde undan traversen och sänkte ner dem på turbinplan. Motsvarande gjordes med de färdiga.

Uppskattar pensionärlivet

Pär gick i pension i september 2009. Han fortsatte dock att hålla traversutbildningar fram till 2011. Ringhals har varit en bra arbetsplats framhåller han. Det har inte gått att få det

bättre än han haft det där.

Pensionärlivet är uppskattat. Han har aldrig haft det så bra i hela sitt liv. Nu har han tid för sina intressen och så naturligtvis för sitt barnbarn Isak som han ställer upp mycket för. Han spelar golf sedan ett tiotal år och är aktiv inom Pingstkyrkan där han tidigare sjungit i kören och arbetar minst en dag i veckan.

”Jag åker tillbaka till min hemby två gånger per år för att jaga älg och skogsfågel och bor då i farfars hus. Då står palt med en stor bit saltfläsk och surströmming på menyn.”

Foto: Annika Örnborg

Intervjuad av Kerstin Björklund